

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 62/2002 vp**

**Hallituksen esitys laiksi sähkömarkkinalain
muuttamisesta**

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä syyskuuta 2002 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta (HE 114/2002 vp) valmistelevalle talousvaliokunnalle käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- teollisuusneuvos Arto Lepistö ja neuvotteleva virkamies Päivi Janka, kauppaja- ja teollisuusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Risto Eerola, oikeusministeriö
- professori Tuomas Ojanen
- professori Ilkka Saraviita
- professori Kaarlo Tuori
- professori Veli-Pekka Viljanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Energia-alan Keskusliitto ry Finergy
- Fortum Power and Heat Oy
- Pohjolan Voima Oy.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähkömarkkinalakia. Lain säännöksiä kirjanpidossa tehtävästä laskennallisesta eriyttämisestä ehdotetaan tarkennettaviksi. Sähköverkkolupa, järjestelmävastuuseen sekä asetusten ja viranomaismääräysten antamiseen liittyvät sääntelyt ehdotetaan muutettaviksi perustuslain vaatimuksia paremmin vastaaviksi. Lailla ehdotetaan lisäksi säädettäväksi vakavan tehopulan varalta tarvittavasta hitaan varakapasiteetin ylläpito- ja käyttöjärjestelmästä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Esityksen säätämisympäristöperusteluissa käsitellään talousarvion ulkopuolista rahastoa, elinkeinovapautta sekä lainsäädäntövallan ja julkisten hallintotehtävien siirtämistä. Esityksessä katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisympäristössä. Lakiehdotukseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi hallitus on kuitenkin pitänyt suotavana, että esityksestä pyydetään sen eduskuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunnan lausunto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Julkisen hallintotehtävän siirtäminen

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi 16 §:n 2 momentin nojalla asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkönsiirtojärjestelmän ja siihen liitettyjen voimalaitosten kuormien käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa sen jälkeen, kun sähkömarkkinaviranomainen on ne hyväksynyt ja vahvistanut.

Perustuslakivaliokunta arvioi maakaasumarkkinalakiehdotuksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 4/2000 vp, s. 4) ehdotetun kaltaista sääntelyä perustuslain 124 §:n kannalta. Valiokunta piti yhden verkonhaltijan määräämistä järjestelmävastuuseen maakaasuverkkotoiminnan luonteen vuoksi perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena. Toiminnan tosiasiallisen luonteen vuoksi ei valiokunnan mielestä ollut syytä olettaa, että järjestely sellaisenaan olisi vaarantanut hyvän hallinnon vaatimuksia taikka muiden verkonhaltijoiden perusoikeuksia tai oikeusturvaa. Valiokunta kuitenkin katsoi tarpeelliseksi vahvistaa oikeusturvaa siten, että järjestelmävastuuseen määrätyn päätökseen ehtojen asettamisesta tuli olla oikeus hakea muutosta. Tämä oli valiokunnan mielestä järjestettävissä esimerkiksi niin, että maakaasumarkkinaviranomainen vahvistaa mainitut ehdot.

Lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin sääntely on perustuslakivaliokunnan aikaisemman kannanoton mukainen eikä vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Talousarvion ulkopuolinen rahasto

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain mukaisen huoltovarmuusrahaston varoin voidaan 52 a §:n mukaan ylläpitää Suomen sähköjärjestelmää uhkaavan vakavan tehopulan hoitamiseksi tarkoitettua sähköntuotannon hidasta varakapasiteettia. Kapasiteetin käyttöönotto edellyttää, että sähkön riittävyys on vakavasti uhattuna, saatavilla oleva sähkön tuotantokapasiteetti on täysin käytössä eikä sähkön tuonti ole tilanteen korjaamiseksi mahdollista. Varakapa-

siteettia voidaan käyttää vain niin pitkään ja siinä määrin kuin se on välttämätöntä vakavan tehopulan hoitamiseksi.

Huoltovarmuusrahasto on perustuslain 87 §:ssä tarkoitettu talousarvion ulkopuolinen rahasto. Tällaisesta rahastosta voidaan säätää lailla, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Rahaston perustamista taikka rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan enemmistö äänistä.

Voimassa olevan huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain tarkoituksena on poikkeusolojen varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot. Huoltovarmuusrahastosta katetaan Huoltovarmuuskeskuksen toiminnasta, valtion varmuusvarastoinnista ja muusta huoltovarmuuden turvaamisesta mainitun lain mukaan aiheutuvat menot. Lailla voidaan lisäksi erikseen säätää, että rahaston varoista voidaan maksaa korkotukea ja avustuksia, sekä myöntää lainoja tai maksaa muita huoltovarmuuden turvaamisesta aiheutuvia menoja.

Vakavan tehopulan hoitamiseen varautuminen liittyy huoltovarmuuden turvaamisen kokonaisjärjestelmään. Vaikka varakapasiteetti voidaan ottaa käyttöön valmiuslaissa tarkoitettuja poikkeusoloja lievemmissä sähköhuollon kriisitilanteissa, ei ehdotettu sääntely valiokunnan mielestä merkitse huoltovarmuusrahaston nykyiset tehtävät ja tarkoitus huomioon ottaen rahaston käyttötarkoituksen olennaista laajentamista perustuslain 87 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Sääntely ei siksi vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Elinkeinovapaus

Lakiehdotuksen 4—7 §:n säännökset ovat merkityksellisiä perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden kannalta.

Sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus on tärkeiden yhteiskunnallisten intressien vuoksi

perusteltua. Lain 4 §:n 2 momentti sisältää asianmukaiset säännökset luvanvaraisuuden ulkopuolelle rajatusta toiminnasta. Lupaharkinta on lain 5 §:n säännöksin sidottua. Valiokunnalla ei ole näiltä osin huomautettavaa sääntelystä.

Sähköverkkolupaan voidaan 5 §:n 4 momentin nojalla liittää toiminnan kannalta tarpeelliseksi katsottavia ehtoja. Säännös on kovin väljä. Esityksen perusteluista välittyvän käsityksen mukaan lupaehtojen on tarkoitus liittyä pykälän 1 ja 2 momentin säännöksiin toiminnan edellytyksistä. Sääntelyä on aiheellista täsmentää tämän mukaisesti.

Lupaa tai lupaehtoja voidaan 5 §:n 4 momentin perusteella muuttaa, jos toiminnan 1 momentissa tarkoitettut edellytykset muuttuvat. Toimivalta muuttaa elinkeinon harjoittamiseen oikeutavaa lupaa ja sen ehtoja on sääntelyn suhteellisuuden kannalta syytä rajata tilanteisiin, joissa muutokset ovat välttämättömiä toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten takia (PeVL 8/2002 vp, s. 3/I).

Norminantovaltuudet

Lakiehdotus sisältää useita säännöksiä valtioneuvoston ja ministeriön asetuksenantovallostaa samoin kuin sähkömarkkinaviranomaisen toimivallasta antaa yleisiä määräyksiä. Valtuudet ovat pääosiltaan lain säännöksin riittävästi rajattuja ja asianmukaisesti valtioneuvoston tai ministe-

riön tasolle osoitettuja. Sähkömarkkinaviranomaisen määräystenantovaltuudet rajautuvat erinäisiin teknisluonteisiin ja vähäisiä yksityiskohtia koskeviin seikkoihin.

Vakiokorvaus liittymän kytkemisen viivästyessä on 27 a §:n 1 momentin perusteella enintään 1 700 euroa. Tätä euromäärää voidaan muuttaa saman momentin nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella, jos taloudellinen ja rahaolojen kehitys antavat siihen aiheita. Kysymys on asetuksenantajan toimivallasta muuttaa lakia. Tähän nähden valtuuden rajaus on sanamuodoltaan epäasianmukaisen väljä. Valtuus on välttämätöntä sitoa säännöksessä esimerkiksi rahan arvon muutokseen tai muuhun vastaavaan yksiselitteiseen laskentaperusteeseen. — Esityksen perustelujen mukaan vakiokorvauksen määrän muuttaminen ajankohtaistuu käytännössä vain hyvin harvoin. Tämän takia on valiokunnan mielestä vielä aiheellista harkita, onko lain muuttamista merkitsevän valtuuden osoittaminen asetuksenantajalle asiallisesti lainkaan tarpeen.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavalisen lain säätämisyjärjestyksessä.

PeVL 62/2002 vp — HE 114/2002 vp

Helsingissä 7 päivänä tammikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Paula Kokkonen /kok	Johannes Leppänen /kesk
vpj.	Riitta Prusti /sd	Pekka Nousiainen /kesk
jäs.	Tuija Brax /vihr	Heli Paasio /sd
	Klaus Hellberg /sd	Osmo Puhakka /kesk
	Esko Helle /vas	Pekka Ravi /kok
	Gunnar Jansson /r	Markku Rossi /kesk
	Jouko Jääskeläinen /kd	Ilkka Taipale /sd
	Marjukka Karttunen /kok	vjäs. Veijo Puhjo /vas.
	Jouni Lehtimäki /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.